



Etikkur/siðalæra

# Etikkur

- Merkir siðalæra ella liviregla
- "Reglur" fyri, hvussu vit "eiga" at bera okkum at
- Ymiskt, hvat liggur aftan fyri okkara atburð og virðir
  - Trúgv
  - Politiskar hugsjónir
  - Familja
  - Vinir



# Etikkur

- Samfelagið hefur lógir
- Lógir/reglur fyri røttum og skeivum
- Ymisk sløg av etikki
  - Pliktetikkur – normurin – hvat er altíð forboðið ella rætt
  - Konsekvensetikkur – bestu avleiðingarnar
  - Sinnalagsetikkur - sinnalagið og ætlan verða dømd



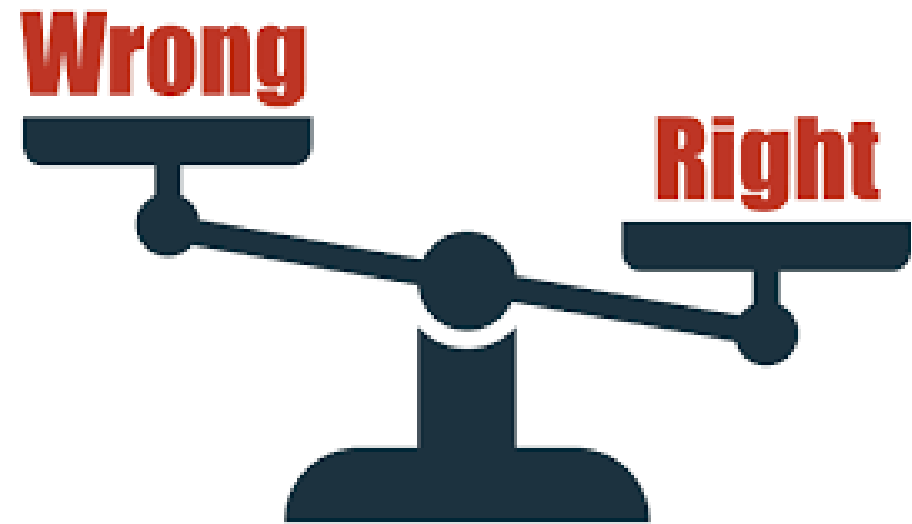
## Etikkur og kristindómur

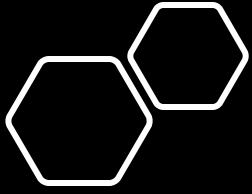


- Ymisk menniskju = ymisk virði
- Sama vitan tó ósamd (t.d. fosturtøka)
  - Summi byggja á trúgv
  - Summi byggja á menniskju sum sjálvhugsandi

# Etikkur

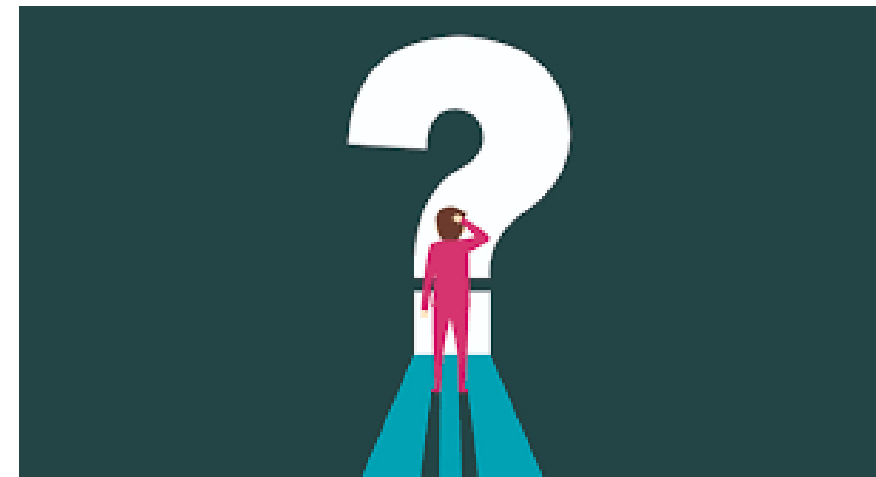
- Kristindómur = Guð er skaparin
- Menniskju før fyri at skilja millum rætt og skeivt
- Hava frían vilja = ábyrgd av egnum gerðum
- Bíblían hevur bæði pliktetik, konsekvensetik og sinnalagsetik





# Fakta

- Etikkur er læran um røttu gerðirnar
- Grundreglurnar, sum siga okkum, hvat er røtt ella skeiv gerð, nevna vit normar
- Humanetikkurin er grundaður á vit og skil og sínámillum ávirkanina millum menniskju
- Kristin etikkur er grundaður á Guds vilja við menniskjunum
- Pliktetikkurin leggur dent á skyldurnar til at fylgja etisku normunum
- Konsekvensetikkurin leggur dent á avleiðingarnar av gerðunum
- Sinnalagsetikkurin leggur dent á tankarnar aftan fyri gerðina



# Eigi eg at varða um bróður mín?



---

Janus kennir seg einsamallan, vil fegin fáa vinir

---

Hann tykist þörvísi, so hini vilja ekki kennast við hann

---

"Eg" og Jens  
"tolerera" hann. Tey eru hvørki ljót ella fitt við hann

---

Kundi stöðan verið þörvísi? Hvussu?

---

Hvør hefur skyldina?

---

Hava vit altíð ábyrgd fyri gerðum okkara?

---

Hvussu hefur "eg" tað aftaná? Samvitskubit?

# Rætturin til lívið

- Sambært Bíbliuni er menniskjað skapt í Guðs mynd
- Menniskju hava serstöðu - fyristöðufólk
- Guð givið menniskjunum lívið sum gávu
- Menniskjalívið snýr seg ikki um, hvat tað dugir ella ikki, men heldur um, at tað er skapt og elskað av Guði.
- Ábyrgd fyri okkara medmenniskjum.





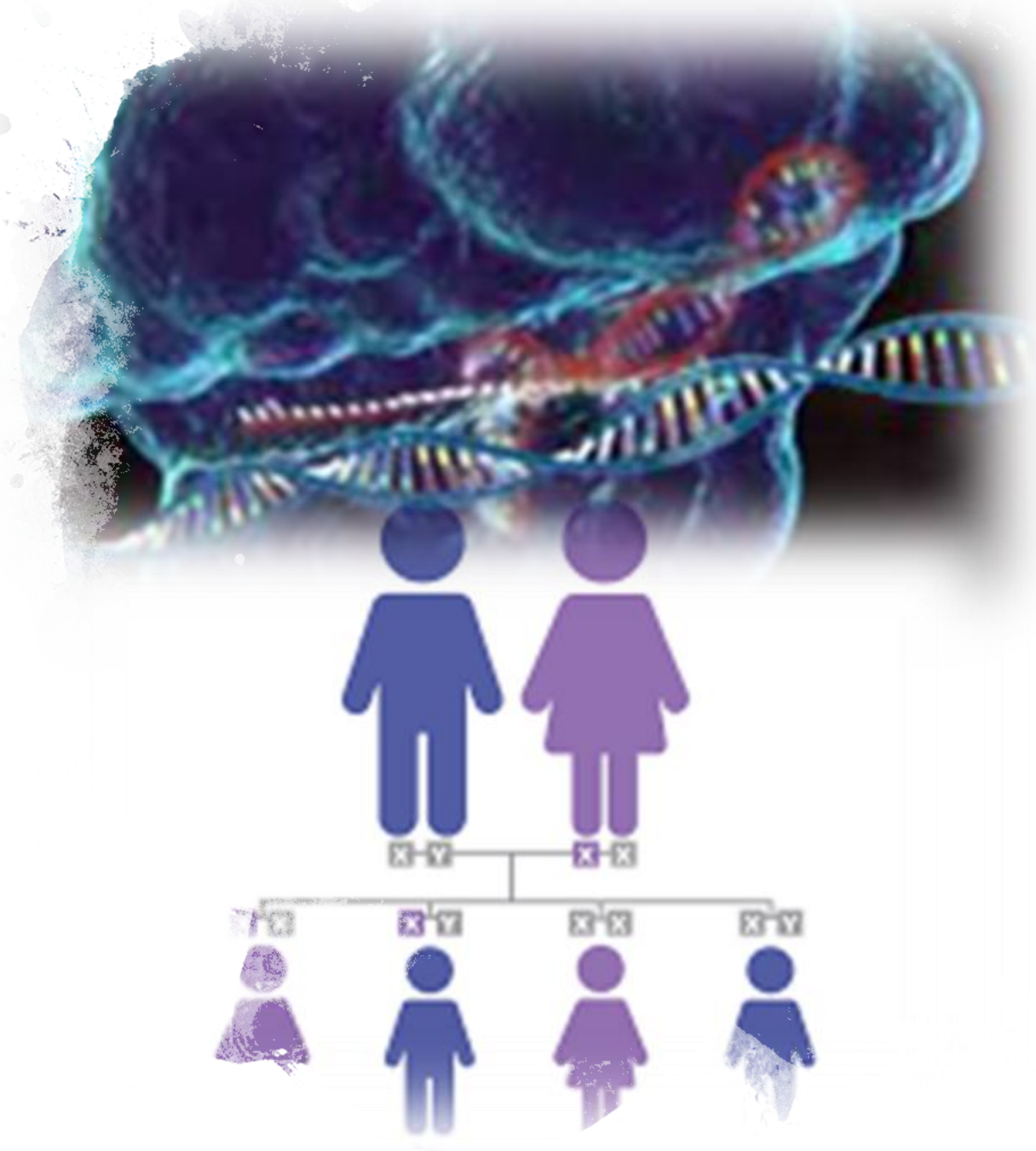


# Reagensglasbørn

- Fyrsta reagensglasbarnið varð fœtt í 1975
- Eggið varð gitið uttan fyri lívmóðurina og síðani sett innaftur
- Verður enn nýtt at hjálpa barnleysum
- Verða vanliga tvey frísk, gitin egg sett inn. Onnur góð egg verða fryst, verður tøvur á at seta inn av nýggjum

# Arvaligar sjúkur

- Til ber at kanna fostur fyri arvaligar sjúkur
- Tískil er eisini móguleiki at rudda arvaligar sjúkur sum cystiska fibrosu og CTD burtur.
- Loysnin: fosturtøka
- Hví hetta val: fyri barnið, foreldrini ella samfelagið?
- Hvør avger, nær ein sjúka er nóg álvarsom, so at fostrið skal takast?



# Kloning

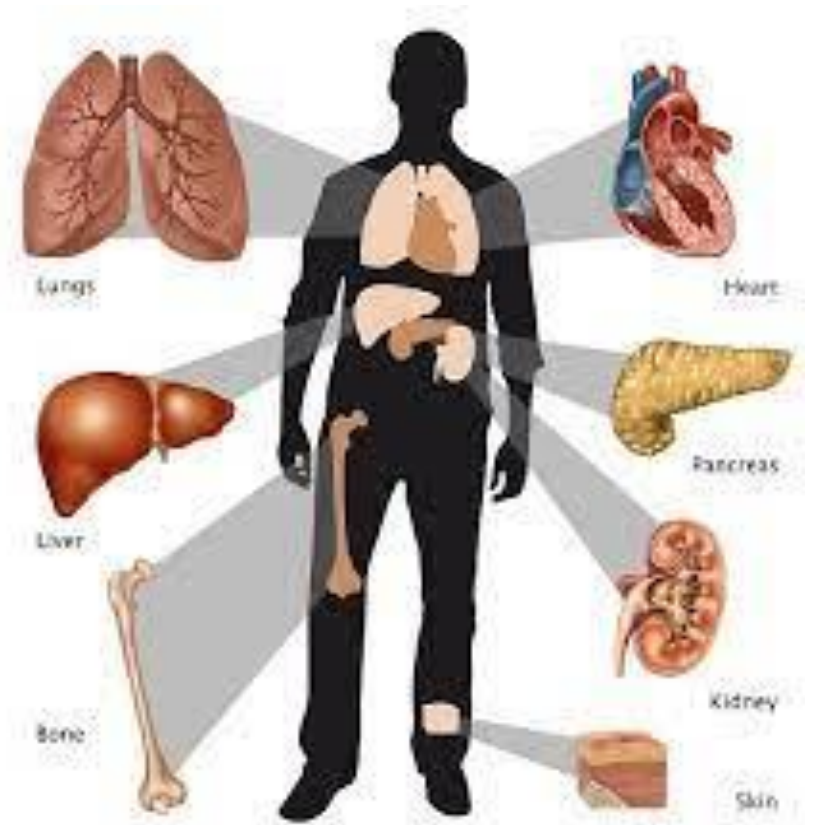
- Eineggjaðir tvíburar hava sama arvamassa
- Fyrsti klonaði seyðurin føddur í 1977 (Dolly)
- Ikki loyvt at framleiða arvamassa til menniskju
  - Ber til at seta hóskandi spurningar í brennidepilin:
  - Er frægari at vera heiðurligur ella sjálvstøðugur?
  - Er frægari at vera originalur ella hjálpsamur?
  - Er betri at vera einastandandi ella góður?
  - At vera eitt menniskja = hava copyright!



# Læknavísindi

---

- Læknavísindin komin langt í dag
- Mong ár síðani byrjað varð at transplantera t.d. húð
- 1967 fyrsta hjartatransplantatión
- Maðurin doyði 18 dagar seinni
- Nógvar væleydnaðar transplantatiónir síðani





# Læknavísindi

- Fyrr voru vit deyð, tá hjartað ikki sló
- Í 1990 nýggj lóg, sum góðtók heiladeyð fólk sum deyð
- Heiladeyði viðførir møguleika fyri organtransplantatiún
- Gevarin skal sjálvur hava givið loyvi, ella skal familjan játta, tá ið viðkomandi er deyður
- Tú kanst bjarga lívi við at vera gevari, men torført er at standa sum avvarðandi og taka avgerðina
- Er tað rætt at flyta gøgn og halda menniskjum kunstig a á lívi, til hetta er farið fram?
- Hvar "situr" lívið í menniskjum?



# Deyði



- Virðiligur deyði?
- Aktiv deyðshjálp - nær?
  - Treytir – tann ólekjandi sjúklingurin vil gerðina
  - Ikki loyvd í Føroyum
  - Passiv deyðshjálp loyvd

# Hospice

- Stað/heim til ta síðstu tíðina
- Snýr seg ekki um at lekja
- Góðtikið, at grøðing ikki er mógulig
- Røkt og umsorgan eru lyklaorð
- Pínuleys er annað lyklaorð
- Tíð til familju og vinir - samveru

